

Лагодієнко Володимир Вікторович,
доктор економічних наук, професор, завідувач
кафедри маркетингу, підприємництва і торгівлі

Літвінов Дмитро Олександрович,
аспірант,
¹Одеський національний технологічний університет

Lagodiienko Volodymyr, Doctor of Economics,
Professor, Head of the Department of Marketing,
Entrepreneurship and Trade,

<https://orcid.org/0000-0001-9768-5488>

Litvinov Dmytro, Postgraduate student,
<https://orcid.org/0000-0001-8612-3834>

¹Odesa National University of Technology

АГРАРНІ КЛАСТЕРИ У СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ AGRICULTURAL CLUSTERS IN THE REGIONAL DEVELOPMENT STRATEGIC PLANNING SYSTEM

Лагодієнко В. В., Літвінов Д. О. Аграрні кластери у
системі стратегічного планування розвитку регіону.
*Український журнал прикладної економіки та
техніки*. 2024. Том 9. № 1. С. 238 – 243.

Lagodiienko V, Litvinov D. Agricultural clusters in
the regional development strategic planning sys-
tem. *Ukrainian Journal of Applied Economics and
Technology*. 2024. Volume 9. № 1, pp. C. 238 – 243.

Світовий досвід розвитку інтеграційних процесів показує, що інтегровані підприємства є більш ефективними та адаптованими до умов ринкової економіки внаслідок створення єдиного поступального процесу виготовлення та просування продукції від її виробників до кінцевих споживачів. У сучасних умовах в країні ще не розроблено механізму системного інноваційного розвитку. Комплексним вирішенням проблеми інноваційного розвитку АПК є формування кластерної політики як на державному, так і на регіональному рівнях. Коригування державних та регіональних стратегічних планів та цільових програм із урахуванням кластерної ініціативи дозволить досягнути цільові стратегічні настанови щодо розвитку аграрного кластера, забезпечити реалізацію цілей і завдань розвитку території регіону. Стратегічне планування розвитку господарства регіону, у тому числі агросектору та переробних секторів, має спиратися на особливості території, враховувати диспропорції розвитку окремих районів. Сформована галузева та територіальна структура Миколаївської області та природно-кліматичні умови регіону визначають напрямки кластеризації агросектору та межі впливу кластерних структур як точок росту.

Ключові слова: кластеризація, аграрний сектор, економічний розвиток, регіональна політика, стратегічне планування.

The world experience of the development of integration processes shows that integrated enterprises are more efficient and adapted to the conditions of the market economy due to the creation of a single progressive process of manufacturing and promoting products from their producers to end consumers. In today's conditions, the country has not yet developed a system innovation development mechanism. A comprehensive solution to the problem of innovative development of the agricultural sector is the formation of a cluster policy at both the state and regional levels. Adjustment of state and regional strategic plans and target programs considering the cluster initiative will allow to achieve the target strategic guidelines for the development of the agricultural cluster, to ensure the implementation of the goals and objectives of the development of the territory of the region. Strategic planning for the development of the region's economy, including the agricultural and processing sectors, should be based on the peculiarities of the territory, considering the disparities in the development of individual districts. The established sectoral and territorial structure of the Mykolaiv region and the natural and climatic conditions of the region determine the directions of clustering of the agricultural sector and the limits of influence of cluster structures as growth points. The implementation of the project of the formation and development of an agrarian cluster in the system of strategic management of the Mykolaiv region requires a review of the provisions of the main strategic plans of regional development, the "Strategy for the development of the Mykolaiv region for the period up to and including 2027", as well as medium-term plans and programs, strategies of industry direction and targets programs of regional and sectoral development.

Keywords: clustering, agricultural sector, economic development, regional policy, strategic planning.

Вступ

Одним із базових сучасних принципів соціально-економічного розвитку регіонів є принцип поляризації або фокусування, тобто концентрації уваги на найбільш перспективних напрямках і формування точок росту. Виходячи з принципу поляризованого розвитку, в основу політики і стратегії розвитку Миколаївської області має бути покладена концепція кластеризації господарства. Іншими словами, доцільно сформувати мережу виробничих кластерів – територіально концентрованих інтегрованих об'єднань бізнес-суб'єктів суміжних секторів, спрямованих на інновації та поглиблену переробку сировини, спроможних оптимально використовувати ресурси регіону. Ці кластери повинні стати точками росту для соціально-економічного розвитку Миколаївської області.

Питанням ефективного розвитку регіонів України, де значне місце відводиться дослідженню ефективності функціонування аграрного сектору економіки, присвячені роботи багатьох науковців, серед яких визначне місце посідають праці Н.Й. Басюркіної, І.С. Борисової, М.І. Долішнього, О.Ю. Єрмакова, В.В. Лагодієнка, Р.П. Мудрака, О.І. Павлова, Б.Й. Пасхавера, П.Т. Саблука, І.І. Савенка та ін. Нині особливою актуальністю набуває проблема пошуку та розробки механізмів реалізації кластерних підходів в аграрному секторі економіки як системи стратегічного планування розвитку регіону. Теоретичною і

методологічною основою дослідження є діалектичний метод пізнання та системний підхід до вивчення питання кластеризації аграрного сектору.

Формулювання цілей статті

Метою статті є вивчення та узагальнення можливостей формування аграрних кластерів у системі стратегічного планування розвитку регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження

Реалізація політики соціально-економічного розвитку Миколаївської області вимагає формування відповідної стратегії. Система стратегічного планування регіонального розвитку передбачає: 1) здійснення аналізу та оцінювання потенціалу та перспективних напрямків регіонального розвитку, а також найбільш важливих проблем, бар'єрів та ризиків; ідентифікація та систематизація чинників негативного впливу на соціально-економічний розвиток Миколаївської області; 2) визначення системи довгострокових, середньострокових та короткострокових цілей та завдань соціально-економічного розвитку Миколаївської області, визначення ключових шляхів та напрямків їх реалізації; 3) розроблення та обґрунтування механізмів та інструментів реалізації цілей і завдань стратегії; 4) моніторинг, контроль та координація дій суб'єктів стратегічного управління регіональним розвитком – органів влади Миколаївської області, органів місцевого самоврядування, підприємств і організацій, а також населення із метою оптимізації процесів та швидшого досягнення встановлених значень ключових індикаторів соціально-економічного розвитку регіону.

Визначення та впорядкування сильних і слабких сторін, можливостей та загроз соціально-економічного розвитку Миколаївської області викладені у Стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2027 року включно [1].

Аналіз історично сформованих соціально-економічних умов розвитку Миколаївської області, дає можливість визначити конкурентні переваги регіону у контексті розвитку аграрних кластерів: сприятливі природно-кліматичні умови для вирощування широкого кола сільськогосподарських культур; наявність потенціалу висококваліфікованих фахівців; наявність розгалуженої транспортної мережі та ін.

Створення аграрного (агропромислового) кластера у регіоні зумовлено історичним ходом розвитку господарства регіону, його спеціалізацією та наявністю значних конкурентних переваг агропромислових компаній Миколаївщини як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках.

Активний розвиток аграрного кластеру вимагатиме відповідного розвитку споріднених секторів, таких як транспортно-логістичне обслуговування, заготівля і складське господарство, харчовий сектор (стосується харчових підприємств поза кластером), торгівля та ін.

Як показав аналіз розвитку агросектору Миколаївської області, акцент у стратегічному розвитку агросектору регіону слід зробити на формування високотехнологічного комплексу з виробництва продукції рослинництва. Втім також має перспективи виробництво м'ясної та молочної продукції.

Іншим важливим принципом сучасного стратегічного планування регіонального розвитку, який слід застосовувати до Миколаївської області, є поліцентризм, тобто визначення та використання переваг територіальної структури та розміщення виробництва. Підприємства і організації високотехнологічних секторів територіально тяжіють до місць концентрації висококваліфікованого персоналу, що мають високорозвинену виробничу, ринкову, наукову, транспортну, інженерну та ін. інфраструктуру. Тобто, вони концентруються в обласних центрах та великих населених пунктах. Центром тяжіння у Миколаївській області є місто Миколаїв. З точки зору розвитку аграрних кластерів, така ситуація не є раціональною, оскільки основні виробничі потужності аграрного виробництва розташовані в районах області. Оптимізація територіального поділу праці є основною передумовою підвищення ефективності та конкурентоспроможності агросектору регіону та його бізнес-суб'єктів. Отже, необхідно формувати локальні центри тяжіння, переносити акцент інноваційного розвитку агросектору на місця, що вимагає активного залучення потенціалу аграрних та переробних підприємств, їх включення у інноваційний процес. Отже, стратегічний план розвитку агросектору регіону має складатися з планів розвитку аграрних кластерів, узгоджувати їх із планами розвитку інших сфер та секторів та оптимізувати їх. Наприклад, стратегія розвитку аграрної науки в регіоні має базуватися на потребах розвитку основних замовників науково-технічної продукції – аграрних кластерів, а не підмінятися стратегією розвитку наукових організацій.

Стратегічне планування розвитку господарства регіону, у тому числі агросектору та переробних секторів, має спиратися на особливості території, враховувати диспропорції розвитку окремих районів. Сформована галузева та територіальна структура Миколаївської області та природно-кліматичні умови регіону визначають напрямки кластеризації агросектору та межі впливу кластерних структур як точок росту.

Отже, формовані точки росту або центри тяжіння у вигляді кластерних утворень на першому етапі повинні бути орієнтовані на охоплення бізнес-одиниць, розташованих на території певних адміністративних районів області.

На субрегіональному рівні у Миколаївській області було утворено чотири райони у складі 42 територіальних громад:

- Баштанський район (населення 140,5 тис. осіб, центр у м. Баштанка), до складу якого увійшли території Баштанської, Березнегуватської, Вільнозапорізької, Володимирівської, Горохівської, Інгульської, Казанківської, Новобузької, Привільнянської, Снігурівської, Софіївської та Широківської громад;

- Вознесенський район (населення 182,5 тис. осіб, центр у м. Вознесенськ), до складу якого входять Братська, Бузька, Веселинівська, Вознесенська, Доманівська, Дорошівська, Єланецька, Мостівська, Новомар'ївська, Олександрівська, Прибужанівська, Прибузька та Южноукраїнська громади;

- Миколаївський район (населення 656,3 тис. осіб, центр у м. Миколаїв), до якого увійшли Березанська, Веснянська, Воскресенська, Галицинівська, Коблівська, Костянтинівська, Куцурубська, Миколаївська, Мішково-Погорілівська, Нечаянська, Новоодеська, Ольшанська, Очаківська, Первомайська Радсадівська, Степівська, Сухоеланецька, Чорноморська та Шевченківська громади;

- Первомайський район (151,8 тис. осіб, центр у м. Первомайськ), до складу якого увійшли Арбузинська, Благодатненська, Врадіївська, Кам'яномостівська, Кривоозерська, Мигіївська, Первомайська та Синюхинобродська громади [2].

На наш погляд, при первинному формуванні структури аграрних кластерів доцільно виходити зі сформованих позицій районування регіону. Зокрема, формувати центри тяжіння у районах області із подальшим їх можливим інтегруванням до єдиної регіональної кластерної структури.

Стратегією розвитку Миколаївської області до 2027 року включно визначено широкий спектр механізмів та інструментів регіонального розвитку, які можуть бути застосовані для реалізації кластерної моделі в агросекторі. До таких механізмів, що дають можливість реалізувати цілі стратегічного розвитку агросектору регіону, можна віднести:

1. Механізм державно-приватного партнерства у різних його формах – концесія, оренда (хайринг та лізинг), розподіл продукції згідно угод, передача в управління державного майна, спільна діяльність та ін. Цей механізм може бути використаний для розбудови виробничої та інноваційної інфраструктури аграрних та харчових підприємств, підвищення екологічності та безпеки виробництва, координації дій учасників відтворювального процесу у галузі, інформаційно-консультаційної підтримки бізнес-суб'єктів та ін.

2. Механізм кооперації може бути застосований для консолідації виробничого потенціалу дрібних аграрних виробників та господарств населення для подальшого їх входження до складу кластеру. Активізація кооперативного руху вимагає розроблення та реалізації відповідної програми, поширення інформації про переваги кооперації. Поінформованість аграріїв є запорукою їх зацікавленості в участі у кооперативних та у кластерних об'єднаннях.

3. Механізми кластеризації, який, на нашу думку, є основним у розвитку агросектору регіону, вимагає формування системи мотиваційних стимулів (податкових та фінансових) для реалізації кластерних проєктів. Для успішної реалізації кластерних ініціатив також важлива просвітницька робота, підвищення поінформованості підприємців, працівників та населення регіону про переваги і можливості кластеризації.

4. Механізм стимулювання підприємницької ініціативи в регіоні вимагає від органів влади зусиль у напрямку: 1) стимулювання конкуренції в агросекторі, підтримка малих та середніх форм господарювання на селі, а також самозайнятості населення; 2) розвиток ринкової інфраструктури, зокрема для підтримки малих суб'єктів господарювання і новостворених фірм (бізнес-інкубатори, консалтингові центри тощо); 3) забезпечення взаємодії та співпраці органів влади із підприємцями та їх об'єднаннями; 4) підтримка розвитку інформаційної, наукової та освітньої інфраструктури агросектору.

5. Механізм міжрегіонального співробітництва. Його реалізація передбачає формування усталених господарських зв'язків між аграрними кластерами різних регіонів, а також між окремими підприємствами. Водночас цей механізм забезпечує стійкі зв'язки між органами влади різних регіонів для вирішення міжрегіональних проблем розвитку агросектору та харчової промисловості, формування і розвитку агропродовольчих ринків, розвитку інфраструктури та ін.

6. Комунікаційний механізм взаємодії агробізнесу, держави та місцевих громад. Лише системний підхід до формування комунікацій між владою, суспільством та бізнесом дає можливість врахувати та узгодити інтереси всіх зацікавлених сторін – стейкхолдерів розвитку агросектору на засадах кластерної моделі. Зокрема, необхідно сконцентруватися на таких напрямках: участь громад у реалізації кластерних проєктів; формування механізмів моніторингу і контролю за діяльністю кластерних утворень; забезпечення відкритості влади до бізнесу та суспільства.

Ключове значення у розвитку аграрних кластерів у регіоні має інноваційний процес.

У рамках кластеризації агросектору Миколаївської області доцільне створення такого елементу галузевої інноваційної інфраструктури, як агропромисловий парк (аграрний технопарк), завданням якого буде забезпечення аграрних виробників матеріально-технічними ресурсами для забезпечення високотехнологічного виробництва, переробки, зберігання і збуту агропродовольчої продукції.

Кількість розроблених інновацій, безперечно, є важливим показником розвитку регіону і країни загалом, але їх цінність проявляється лише у процесі практичної реалізації та використання у виробництві. Миколаївська область має потужний науковий аграрний центр – Миколаївський національний аграрний університет. Втім комерціалізація результатів досліджень учених вимагає активного їх просування у практик господарювання, апробацію в умовах реального господарювання. Для цього кластерна структура відкриває широкі можливості і має суттєві переваги з точки зору концентрації інноваційного потенціалу.

Використання механізму державно-приватного партнерства дає можливість державі та бізнесу спільно реалізовувати масштабні проєкти технічної модернізації аграрного та переробного виробництв на інноваційних засадах із використанням напрацювань науковців регіону [3, 4]. Отже, це створює передумови для інноваційного розвитку не лише у вузькому галузевому сенсі, але і на рівні регіону

загалом. На засадах державно-приватного партнерства можлива реалізація суспільно важливих проєктів інноваційного розвитку сільських територій, які не могли бути реалізовані окремо зусиллями влади чи бізнесу, коштом державного бюджету чи приватного капіталу.

Важливим елементом стратегічного розвитку агросектору Миколаївської області у рамках кластерної концепції є консолідація та ефективне використання потенціалу малого агробізнесу.

В агросекторі регіону малий бізнес відіграє важливу роль особливо у виробництві продукції тваринництва. Малі форми господарювання на селі є найбільш поширеними. Вони характеризуються адаптивністю та гнучкою до змін умов господарювання, які дають можливість створити нові робочі місця та вирішити нагальні проблеми селян. Залучення до складу кластерів потенціалу малого бізнесу та господарств населення дасть змогу у перспективі вирішити важливі завдання соціально-економічного розвитку агросектору та сільських територій Миколаївської області. Малі форми господарювання дають змогу розвинути галузі аграрного сектору, які є непривабливими для великого бізнесу, диверсифікувати виробництво, сприяти розвитку інфраструктури аграрного виробництва. Реалізація потенціалу малого агробізнесу у рамках кластеру дасть змогу підвищити його конкурентні позиції, а також конкурентоспроможність регіонального агросектору загалом.

Важливим сучасним елементом механізму стратегічного розвитку агросектору регіону у контексті реалізації кластерних ініціатив є його інформатизація, тобто використання новітніх досягнень у сфері інформаційних технологій і поступової розбудови постіндустріального («розумного») сільського господарства. Інформація як новий ресурс агробізнесу вимагає застосування найновіших технологій і засобів її збирання, зберігання, обробки та розповсюдження, що вимагає не лише значних капіталовкладень, але і формування дієвих систем управління інформаційними ресурсами.

Використання органами влади, бізнес-суб'єктами, підприємцями та громадянами інформаційних технологій і засобів дає змогу забезпечити диференційований та всезростаючий попит на інформацію. Завдяки цьому зростає обґрунтованість управлінських рішень та загальна якість менеджменту, а також ефективність аграрного виробництва. Отже, учасники кластеру за підтримки органів влади мають інтегруватися до регіонального, національного та глобального інформаційного поля. Механізми та інструменти реалізації стратегічних цілей і завдань розвитку агросектору регіону на засадах кластеризації доцільно розглядати у господарському, адміністративному та проєктному розрізі (табл. 1).

Таблиця 1. Механізми реалізації стратегічних цілей і завдань аграрних кластерів

Напрямок підтримки	Механізми	Інструменти
1. Адміністративний	Розроблення та затвердження Концепції розвитку територіальних аграрних кластерів у регіонах України	- формування інституційного середовища функціонування аграрних кластерів; - забезпечення високих конкурентних позицій аграрних кластерів; - створення сприятливих умов кластерного розвитку агросектору
	Реалізація державних і регіональних програм у рамках реалізації кластерної стратегії	- реалізація державних і регіональних цільових програм розвитку агробізнесу на засадах кластеризації - реалізація програм інноваційно-інвестиційного розвитку агробізнесу - реалізація програм соціально-економічного розвитку сільських територій
	Усунення зайвих адміністративних бар'єрів на шляху кластеризації агробізнесу	- створення дорадчих служб - спрощення процедур оформлення кластерних ініціатив
2. Проєктний	Створення фондів інвестування кластерних проєктів	- спільне фінансування державним та приватним капіталом масштабних проєктів розвитку агросектору та розбудови сільських територій; - фінансування проєктів оновлення і розвитку аграрного виробництва за пріоритетними напрямками
	Механізм венчурного інвестування	- інвестування у нові напрямки агробізнесу та види діяльності, пов'язані із високим проєктним ризиком, зокрема «проривних» інновацій
	Забезпечення грантової підтримки аграрних кластерів	- впровадження програм грантової підтримки провідних проєктів агрокластерів; - грантова підтримка інноваційних проєктів аграрних кластерів
	Державно-приватне партнерство	- реалізація пріоритетних проєктів на засадах державно-приватного партнерства (концесія)
3. Господарський	Формування інфраструктури підтримки розвитку аграрних кластерів	- сприяння кооперації дрібних виробників - розвиток транспортно-логістичної інфраструктури - створення агропарків, технологічних парків
	Аналітико-консультаційне забезпечення кластерного розвитку	- розроблення методичного забезпечення кластеризації агросектору - створення консалтингових центрів і служб для підтримки кластеризації
	Інформаційно-комунікаційне забезпечення розвитку кластеру	Створення інформаційно-комунікаційної системи кластеру із використанням сучасних ІТ

Указані механізми та інструменти не доцільно використовувати окремо чи епізодично. Вони діють ефективно лише за умови їх застосування у системі. Окрім того, це лише загальна схема механізмів та інструментів реалізації стратегічних завдань кластерного розвитку агросектору, яка не враховує специфічні регіональні фактори, притаманні конкретному регіону. З огляду на це для кожного регіону набір механізмів та інструментів та їх зміст має бути скорегований із урахуванням специфічних

особливостей, бар'єрів та можливостей кластерного розвитку. Отже, доцільно розробляти локальні стратегії та визначати інструменти кластерного розвитку агросектору для кожного регіону, зокрема для Миколаївської області.

Виходячи з попередніх міркувань про роль органів влади у реалізації кластерних ініціатив, механізм реалізації стратегічних цілей і завдань аграрного кластеру потребує формування певної організаційної структури, здатної реалізувати складні завдання стратегічного менеджменту проєктів у агросектору та переробній галузі. Така організаційна структура має формуватися навколо центральної регулюючої ланки – координаційної ради, метою якою є реалізація кластерної політики, програм та проєктів у рамках аграрного кластеру регіону.

Отже, координаційна рада має виконувати завдання оперативного управління втіленням стратегії на території регіону: методичне забезпечення, зокрема розроблення стандартів та процедур планування та реалізації проєктів у рамках кластеризації агросектору регіону; формування інформаційно-комунікаційного забезпечення проєктної діяльності; підготовка та перепідготовка кадрів для реалізації проєктів і програм кластерного розвитку; аналітично-консалтингове супроводження проєктів стратегічного розвитку агросектору на засадах кластеризації.

Головним завданням координаційної ради, що виконуватиме функції проєктного офісу, який доцільно створити при органах влади Миколаївської області, є реалізація стратегічного проєкту кластерного розвитку агросектору, а також локальних проєктів у рамках сформованого кластеру. Окрім того, необхідний постійний моніторинг і контроль за ходом реалізації проєктів, інформаційне забезпечення та координація дій, особливо на стадії формування кластеру, а також управління ризиками.

Основним вектором діяльності координаційної ради має стати сприяння реалізації кластерних проєктів у сферах виробництва і переробки аграрної продукції, транспортно-логістичного обслуговування, маркетингу та збуту продукції.

Окрім того, до пріоритетних напрямків діяльності координаційної ради належить реалізація державно-приватного партнерства, зокрема забезпечення спільного фінансування проєктів підтримки розвитку аграрного та переробних виробництва на території Миколаївської області насамперед у сферах розбудови виробничої та соціальної інфраструктури.

Окрім того, важливу роль координаційна рада має відіграти у: маркетинговій підтримці кластерного розвитку, зокрема у просуванні продукції регіонального кластеру на міжнародних ринках; інвестиційній підтримці кластерного розвитку, тобто у залученні коштів іноземних та вітчизняних інвесторів та супроводженні інвестиційної діяльності протягом життєвого циклу проєкту; координації розвитку кластерної структури, а також узгодження її дій з іншими регіональними та міжрегіональними інтегрованими структурами.

Отже, координаційна рада має виконувати комплекс завдань у сфері стратегічного розвитку агросектору та переробних галузей на засадах кластеризації: організація ефективної взаємодії між усіма учасниками аграрного кластеру та їх взаємодії із зовнішнім середовищем; забезпечення надходження інвестиційних ресурсів для розвитку аграрного виробництва та розвитку сільських територій; організація взаємодії бізнесових структур аграрного кластеру з органами державної влади та місцевого самоврядування Миколаївської області.

Проведене дослідження свідчить, що система стратегічного управління розвитку агросектору регіону повинна бути системною та охоплювати не лише питання розвитку агросектору, але і суміжних сфері і секторів, які потенційно входять до регіонального кластеру структури. Окрім того, кластерна стратегія має бути узгодженою із пріоритетними напрямками соціально-економічної політики регіону, зокрема щодо розвитку села та сільських територій, політики людського розвитку та ефективного ресурсокористування.

Виходячи з цього, ми можемо сформулювати вимоги до стратегічних програмних документів розвитку агросектору регіону, із урахуванням вимог і завдань кластеризації аграрного та переробного виробництва: 1. Кількісні індикатори реалізації стратегічних цілей розвитку агросектору Миколаївської області, які входять до стратегічних планів та програм, повинні визначатися не лише на основі статистичного спостереження за динамікою процесів та врахування загальноекономічних трендів, але і з урахуванням реалізації проєкту кластеризації, тобто виходячи з проєктних показників. Це дає змогу узгодити стратегію кластеризації із загальною стратегією розвитку регіону, визначити чіткі орієнтири розвитку сільських територій Миколаївської області, виходячи з сформованих точок росту. 2. Стратегічні програми та плани мають чітко визначити роль кластерів у структурі господарства Миколаївської області, оцінити перспективи ринки та обсяги реалізації аграрної та харчової продукції Миколаївських виробників, визначити конкретні напрямки розширення ринків та збільшення обсягів продажу. 3. З метою оцінювання ризиків реалізації проєкту кластеризації і вироблення дієвих заходів із їхнього подолання, стратегічні документи повинні спиратися на сценарний аналіз розвитку агросектору. Отже, необхідно опрацювати різні сценарії розвитку агросектору на засадах кластеризації – песимістичні та оптимістичні варіанти, а також оцінити різні шляхи досягнення цілей і завдань – альтернативні сценарії. Сценарний підхід до стратегічного планування дасть змогу обрати оптимальний варіант стратегії кластерного розвитку агросектору.

4. Механізми стратегічного планування та управління розвитком агросектору регіону на засадах кластеризації повинні бути узгоджені із напрямками та механізмами «Стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2027 року включно». З огляду на це Стратегія має бути скорегована із урахуванням

структурних змін у регіональному господарстві. Окрім того, необхідно визначити пріоритетні аграрні та переробні підприємства, які повинні стати ядром кластеру та забезпечити їх всебічну підтримку. Важливо також у рамках Стратегії: 1) забезпечити моніторинг і сприяння реалізації інноваційних проєктів у агробізнесі, особливо орієнтованих на експорт; 2) переглянути політику підтримки малого бізнесу у контексті сприяння кооперації малих аграрних виробників для їх подальшого включення до складу кластеру; 3) удосконалити механізми антимонопольного регулювання та стимулювання конкуренції із урахуванням потреб інтеграції аграрних та переробних виробників; 4) забезпечення співпраці регіональних кластерів із провідними національними та іноземними агропродовольчими фірмами насамперед у сфері технологічного розвитку.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Отже, реалізація проєкту формування і розвитку аграрного кластеру у системі стратегічного управління Миколаївської області вимагає перегляду положень основних стратегічних планів регіонального розвитку, зокрема «Стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2027 року включно», а також середньострокових планів і програм, стратегій галузевого спрямування та цільових програм регіонального і секторального розвитку.

Коригування державних та регіональних стратегічних планів та цільових програм із урахуванням кластерної ініціативи дозволить досягнути цільові стратегічні настанови щодо розвитку аграрного кластера, забезпечити реалізацію цілей і завдань розвитку території регіону.

Це складне і комплексне завдання, реалізація якого вимагає не лише застосування зусиль органів державної влади та місцевого самоврядування щодо корегування адміністративних та економічних важелів впливу на агросектор, але і зусиль з боку бізнес-структур та їх об'єднань, що дозволить оптимізувати процеси розвитку агросектору Миколаївської області.

Література

1. Про затвердження Стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2027 включно. Рішення Миколаївської обласної ради № 2 від 23.12.2020 р. URL: <https://www.mk-oblrada.gov.ua/UserFiles/decree/1613571502602d25ae7f0ce.pdf>.
2. Про утворення та ліквідацію районів: Постанова Верховної Ради України № 807-IX від 17.07.2020 р.
3. Лагодієнко В. В., Літвінов Д. О. Важливі аспекти зарубіжного досвіду функціонування кластерних утворень. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2022. Том 7. № 2. С. 105-111. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2022-2-13>.
4. Pushak Y., Lagodiienko V., Basiurkina N., Nemchenko V., Lagodiienko N. Formation the system for assessing the economic security of enterprise in the agricultural sector. *Business: Theory and Practice*. 2021. № 22(1). P. 80-90. DOI: <https://doi.org/10.3846/btp.2021.13013>.
5. Мазур Г. Кластеризація в управлінні економічною безпекою регіону в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Екологія. Публічне управління та адміністрування»*. 2022. Випуск 2. С. 47-54.
6. Омельчак Г.В. Особливості формування конкурентоспроможності підприємств в умовах воєнного стану. *Економічний простір*. 2023. № 184. С. 114-117.
7. Хаустова В.Є., Трушкіна Н.В. Стратегічне управління розвитком агрокластерних структур: закордонна та вітчизняна практика. *Бізнес-Інформ*. 2023. № 7. С. 182-197.
8. Kovalenko S. Cross-border cluster system as an object of strategic planning. Cluster model of innovative development of the national economy: Integration and Infrastructure Aspects: collective monograph. Poznan, Poland, WSPIA, 2020. P. 80-97.

References

1. Pro zatverdzhennia Stratehii rozvytku Mykolaiivs'koi oblasti na period do 2027 vkluchno. Rishennia Mykolaiivs'koi oblasnoi rady. (2020). [On the approval of the Development Strategy of Mykolaiv Oblast for the period up to and including 2027. Decision of the Mykolaiv Regional Council]. № 2 dated December 23, 2020. Available at: <https://www.mk-oblrada.gov.ua/UserFiles/decree/1613571502602d25ae7f0ce.pdf>.
2. Pro utvorennia ta likvidatsiiu rajoniv: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy. (2020). [On the formation and liquidation of districts: Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine]. № 807- IX dated July 17, 2020.
3. Lahodiienko, V.V., Litvinov, D. (2022). «Important aspects of the foreign experience of functioning of cluster formations». *Ukrains'kyj zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*. Vol. 7. № 2. pp. 105-111. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2022-2-13>.
4. Pushak, Y., Lagodiienko, V., Basiurkina, N., Nemchenko, V., Lagodiienko, N. (2021). «Formation the system for assessing the economic security of enterprise in the agricultural sector». *Business: Theory and Practice*. № 22(1). pp. 80-90. DOI <https://doi.org/10.3846/btp.2021.13013>.
5. Mazur, H. (2022). «Clustering in the management of the economic security of the region in the conditions of martial law». *Naukovyj visnyk Vinnyts'koi akademii bezpererвної osvity. Seriiia «Ekolohiia. Publichne upravlinnia ta administruvannia»*. Issue 2. pp. 47-54.
6. Omel'chak, H.V. (2023). «Peculiarities of the formation of the competitiveness of enterprises in the conditions of martial law». *Ekonomichnyj prostir*. № 184. pp. 114-117.
7. Khaustova, V.Ye., Trushkina, N.V. (2023). «Strategic management of the development of agrocluster structures: foreign and domestic practice». *Biznes-Inform*. № 7. pp. 182-197.
8. Kovalenko, S. (2020). *Cross-border cluster system as an object of strategic planning. Cluster model of innovative development of the national economy: Integration and Infrastructure Aspects*. WSPIA. Poznan. Poland.

Стаття надійшла до редакції 12.01.2024 р.